

פרשת וישב: על עבודת ה' בהתלבות, ועשייה מכל הלב

מתורתו של הרב אבי גולדברג הי"ד

עלינו לגשת לכל מעשה, לכל מצווה, גם אם היא נראית בעינינו קלה, במלוא ההתלהבות, הזהירות והאור כי כל מעשה שלנו משפיע ומשמעותי בעולם.

עלינו ללמוד ממעשה ההצלה של ראובן, ומן הדרך בה התייחסה התורה למעשה זה, ונכבד כל עשייה וכל מצווה שלנו.

באגרת ש"א, הרב קוק עונה לבקשה של אחד מן הרבנים בדורו, לתת עצה איך לעבוד את ה' בשמחה ובגבורה. באגרת זו עונה לו הרב קוק שאמנם הנושא ארוך, אבל עצה הוא יכול לתת. וכך הוא כותב:

"כי זה פשוט הוא, שגם הירוד שבאנשים אם יציעו לפניו שיכול הוא בכל עת לעשות חסד על כל העולם כולו, הכולל בתוכו כ"כ הויות עד אין תכלית, יתעורר בשמחה ובגבורה לעשות טוב, וכל העצלות והרפיון אינו בא כ"א מחוסר אמנה בגודל הטוב שעושים ממש עם כל היקום בעסק התורה, המצות, העבודה, וזכיכות המדות".

כלומר, הידיעה שכל מעשה שלנו משפיע, וכל עשייה שלנו חשובה מאוד היא עצמה יכולה לרומם אותנו לעשות אותה בצורה יותר טובה, יותר מדויקת, ובהתלהבות גדולה יותר.

אם נחזור אחורה, לתחילת הפרשה, נראה איך זה מתבטא. מתוארת שם מציאות קשה מנשוא בה יוסף מביא דיבת האחים רעה אל אביהם, עד כדי כך שהם "לא יכלו דברו לשלום", ובהמשך מוכרים האחים את יוסף, ומשקרים בדבריהם ליעקב אביהם האהוב.

יעקב באבלו, יהודה יורד מאת אחיו, נושא אישה כנענית (!) - אותן הנשים השנואות בבית אברהם, ומוליד ילדים שמתים בגלל מעשיהם הרעים (ער, אונן). לא מספיק - והוא מסתבך במעשה זנות! לכאורה - השפל של השפל.

אבל באים חז"ל (ברצף של שבע דרשות בב"ר) - ומלמדים אותנו יסוד עמוק וחשוב (ב"ר פה, א):

"רבי שמואל בר נחמן פתח: "כי אנכי ידעתי את המחשבות וגו' (ירמיה כט, יא). שבטים היו עוסקים במכירתו של יוסף, ויעקב היה עוסק בשקו ובתעניתו יהודה עוסק לקחת אשה והקב"ה בורא אורו של מלך המשיח, ויהי בעת ההיא וגו'".

בזמנים הקשים, בעת שלנו - בני האדם - נראה שאין סיכוי, שהמצב גרוע, דווקא אז הקב"ה בורא אורו של משיח.

המשיח, "בן פרצי" (בנו של יהודה ותמר), מתגלה לעיתים דווקא מתוך הנפילות והמשברים. המשיח נקרא "בר נפלי" (בן הנפילות - סנהדרין דף צז) כי הוא זה שמקים אותנו מן הנפילות הקשות ביותר. "המה כרעו ונפלו, ואנחנו קמנו ונתעורר!"

אנו בתקופה כואבת, של מחירים גדולים. חיילים צעירים שמשלמים בחייהם, חטופים, אויב אכזר ומכוער מצפון ומדרום. אבל יודעים גם יודעים. שמתוך הקושי, מתוך המשבר יצמח אור גדול. דווקא בחושך הגדול אנו מדליקים נרות, ומאמינים שהישועה הנה באה ועולה. חנוכה מופיע בתקופה החשוכה של השנה - ללמדנו כמה אור עלינו להוסיף דווקא מתוך החושך!

שנוכה לראות בישועת ה' בקרוב. שנוכה להדליק ולהאיר לעולם, לנצח את האויבים הרשעים שלנו, ולהוסיף אור וצדק לעולם.

בפרשת השבוע אנו לומדים על מכירתו של יוסף, ובין היתר מציינת התורה את רצונו של ראובן להציל את יוסף מידי האחים:

"וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנֹּן נַפְשׁ".

מדהים!

ייתכן ואילו ראובן לא היה יוזם את השלכתו של יוסף לבור, היה הסיפור מסתיים חס וחלילה אחרת, במיתתו של יוסף על ידי האחים.

ואמנם נחלקו המפרשים בכוונתו של ראובן, עד כמה היתה טהורה ולשם הצלתו של ראובן מתוך רחמים ומוסר, או שהייתה נגיעה אישית בהצלה זו.

בכל אופן התורה מתארת את מעשהו של ראובן בהצלה ממש - "ויצילהו מידם"!

המדרש בויקרא רבה (וכן ברות רבה, ובילקוט שמעוני, ועוד) אומר: "אמר רבי יצחק בר מריון למדתך התורה דרך ארץ שכשאדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה כותב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם' (בראשית לו, כא), בכתפו היה טוענו ומוליכו אצל אביו..."

(ויקרא רבה, מהדורת מרגליות לד, ח, עמ' תשצ)

המדרש הזה מאיר נקודה כל כך חשובה לגבי החיים שלנו. פעמים רבות אנחנו מחפשים את המעשים הגדולים, את הפעולות הגדולות, ומפספסים את ההזדמנויות הרבות שמצויות כל כך במעשים היומיומיים והרגילים. אילו היינו יודעים שהכתוב יציין את מעשינו, שהמעשים שלנו חשובים ומשפיעים, היינו פועלים באופן יותר משמעותי, וניגשים למעשה הפשוט והיומיומי בתחושת שליחות, ובהתלהבות גדולה בהרבה.

הגמרא במסכת מגילה (דף לא, א) מלמדת אותנו בשמו של רבי יוחנן:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא גְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָתוֹ. דָּבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְשְׁנוּי בְּנִבְיָאִים, וּמְשוּלָּשׁ בְּכַתוּבִים. יִגְכָּתוּב בַּתּוֹרָה: "כִּי ה' אֱ-לֹהֶיכֶם הוּא אֱ-לֹהֵי הָאֱ-לֹהִים וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים", וְכָתִיב בַּתְּנָכִי: "עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאֶלְמָנָה..."

פעמים שאנחנו חושבים שאנחנו נמדדים במעשים הגדולים והמפורסמים.

אך עלינו לדעת שבאמת אדם נמדד דווקא בדברים הקטנים. עלינו להבין כמה כל מצווה, כל מעשה משמעותי ופועל בעולם.

המשנה במסכת אבות (פ"ב, משנה א) מזכירה לנו: "וזהו זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות".

כל מצווה יכולה לשנות את העולם. כל מצווה יכולה להיות זו שמכריעה את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות (קידושין מ, ב, והרמב"ם מביא דברים אלו בהל' תשובה, פ"ג).

בעולם החסידות למדו את המשנה הזו בצורה עמוקה יותר. לא רק שצריכים להיות זהירים ביחס שלנו למצוות, לדייק בהם, להשקיע בהם, אלא שעלינו גם לעשות אותם בהתלהבות.

המילה "זהיר" יכולה להיקרא מלשון זהירות והקפדה, אך יכולה גם להכיל את המשמעות של "זהיר" - משהו מאיר ונוצץ.